

ความสำคัญและที่มาของปัญหาการวิจัย (Background and rationale)

การให้บริการสาธารณสุขแก่ประชาชน นับเป็นหน้าที่หลักของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขทุกคน โดยต้องเป็นบริการที่ดี มีประสิทธิภาพ และได้รับการยอมรับจากประชาชน การที่จะมีระบบบริการที่ดีได้นั้น ต้องได้รับการสนับสนุนจากระบบวิชาการ และระบบบริหารที่ดีด้วย ดังนั้นการเริ่มต้นด้วยข้อมูลข่าวสารที่ดี ของระบบบริการ วิชาการและบริหาร จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งและข้อมูลข่าวสารทั้ง 3 ระบบนี้รวมกัน คือ ข้อมูลข่าวสารสาธารณสุข⁽¹⁾ คงเป็นที่ยอมรับกันว่าสังคมยุคหลังอุตสาหกรรม ซึ่งกำลังเกิดขึ้น เป็น Knowledge Society และบางคนใช้คำว่า Information Society⁽²⁾ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาระบบข้อมูลและบุคลากร เพื่อให้เกิดการพัฒนาและการใช้ระบบข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ

กระทรวงสาธารณสุขได้ตระหนักถึงความจำเป็น ของข้อมูลข่าวสารและได้มีนโยบายที่จะพัฒนาระบบเครือข่ายข้อมูลข่าวสารสาธารณสุข ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ตามแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศ กระทรวงสาธารณสุข ปี 2540-2544⁽³⁾ ให้สามารถเชื่อมต่อ และมีการส่งข้อมูลระหว่างหน่วยงาน ตลอดจนให้มีการใช้ทรัพยากรของระบบเครือข่าย และระบบคอมพิวเตอร์ร่วมกัน ระหว่างหน่วยงานภายใน และภายนอกกระทรวงสาธารณสุข โดยเชื่อมโยงระบบผ่านเครือข่ายโทรศัพท์ภายใน ของแต่ละจังหวัด และผ่านเครือข่ายสื่อสารของสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ในโครงการ Telemedicine โดยการส่งสัญญาณผ่านดาวเทียม (Satellite) ควบคู่ไปกับเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ซึ่งสามารถติดต่อกันด้วยภาพเคลื่อนไหวและเสียง วัตถุประสงค์ของโครงการ นอกจากเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการรักษาพยาบาลแก่ประชาชนแล้ว ยังมีวัตถุประสงค์ เพื่อการพัฒนาศูนย์กลางทางการแพทย์และสาธารณสุขในชนบท โดยการจัดการเรียนการสอนทางไกล การประชุมสัมมนาทางไกล และการสืบค้นข้อมูลจากระบบฐานข้อมูล ของกระทรวงสาธารณสุข และบริการด้านเครือข่ายข้อมูลอื่น ๆ เช่น Internet โดยมีแผนการดำเนินงานใน ระยะเวลา 4 ปี (2538 - 2541) จะติดตั้งสถานีรับ-ส่งสัญญาณดาวเทียมกระจายทั่วประเทศไทย จำนวน 61 แห่ง⁽⁴⁾ และการเชื่อมโยงเครือข่ายกับศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ ซึ่งจะดำเนินการติดตั้งระบบ ที่จะให้หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคได้ใช้งานร่วมกัน

โดยพัฒนาระบบฐานข้อมูลต่างๆ ในระดับจังหวัด ด้วยการนำไมโครคอมพิวเตอร์มาใช้ในระบบฐานข้อมูลดังนี้

- ข้อมูลระบอบการศึกษา
- ข้อมูลการเงินและงบประมาณ
- ข้อมูลบุคลากร
- ข้อมูลทรัพยากร
- ข้อมูลทางสถิติต่าง ๆ ของกระทรวงสาธารณสุข
- ข้อมูลงานสาธารณสุขมูลฐาน
- ข้อมูลพื้นฐานต่าง ๆ เช่น จปฐ., แบบสำรวจการมีหลักประกันสุขภาพของประชาชน, บัญชี 1-6 (บัญชีข้อมูลพื้นฐานในระดับสถานีนอนามัย)

ในส่วนของการพัฒนาบุคลากร (Human resource development) สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข โดยสำนักนโยบายและแผนสาธารณสุข จัดทำโครงการฝึกอบรมคอมพิวเตอร์ตามมติคณะรัฐมนตรี (เพื่อประกอบการแต่งตั้งข้าราชการในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขจากระดับ 5 ขึ้นเป็นระดับ 6) เริ่มดำเนินการในปี 2538 เป็นการพัฒนาบุคลากรในหน่วยงาน ให้ทันต่อการพัฒนาด้านเทคโนโลยีในปัจจุบัน และสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อหน่วยงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลพบุรี ได้จัดทำ "โครงการพัฒนาระบบเครือข่ายการสื่อสารข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ จังหวัดลพบุรี"⁽⁵⁾ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. จัดหาและสนับสนุนให้สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ, โรงพยาบาลทุกแห่งและสถานีนอนามัยมีเครื่องคอมพิวเตอร์ใช้กันอย่างเหมาะสม (โดยสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลพบุรีได้จัดทำโครงการจัดหาไมโครคอมพิวเตอร์ให้สถานีนอนามัย เพื่อพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารสาธารณสุข ในวงเงิน 4,995,980 บาท โดยจะเริ่มดำเนินการใน ปี 2539-2542 จำนวน 100 สถานีนอนามัย ซึ่งขณะนี้มีสถานีนอนามัยที่มีคอมพิวเตอร์ใช้งานอยู่ก่อนเริ่มโครงการ จำนวน 4 แห่ง เป็นเงินบริจาค 2 แห่ง และเป็นของเจ้าหน้าที่จำนวน 2 แห่ง)

2. เพื่อจัดระบบเครือข่ายท้องถิ่น (LAN) ในสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด และจัดระบบเครือข่ายการสื่อสารข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โดยการใช้ FAX-MODEM เพื่อส่งข้อมูลระหว่างหน่วยงานระดับจังหวัด (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด) กับหน่วยงานระดับอำเภอ (สำนักงานสาธารณสุขอำเภอและโรงพยาบาล) ในปัจจุบันมีจำนวนเครื่อง Microcomputer ที่ใช้อยู่ในหน่วยงานระดับจังหวัดและอำเภอ ดังนี้สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด จำนวน 18 เครื่อง โดยเฉลี่ยฝ่ายละ 2 เครื่อง สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ แห่งละ 1 เครื่อง จำนวน 11 แห่ง โรงพยาบาลทั่วไป 2 แห่ง โดยเฉลี่ยแห่งละ 6 เครื่อง โรงพยาบาลชุมชน 9 แห่ง โดยเฉลี่ยแห่งละ 3 เครื่อง ซึ่งเป็นโครงการที่ได้ดำเนินการเสร็จสิ้นลงแล้ว

3. พัฒนาศักยภาพด้านสาธารณสุข ให้มีความรู้ในระดับหนึ่งที่สามารถดูแลและใช้งานโปรแกรมคอมพิวเตอร์ต่าง ๆ ได้ในส่วนที่ใช้งาน โดยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดอบรมทั้งของส่วนกลาง, สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด, โรงพยาบาล และสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ ซึ่งพบว่าในระดับจังหวัด (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด) มีการอบรมบุคลากรที่ปฏิบัติงานครบ 100 %, สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ มีการอบรมบุคลากรที่ปฏิบัติงานในสำนักงานสาธารณสุขอำเภอครบ 100 % และสถานีอนามัยมีการอบรมบุคลากรที่ปฏิบัติงานจำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 39.03

4. พัฒนาระบบฐานข้อมูลต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงาน ได้แก่ ข้อมูลระบาดวิทยา ข้อมูลการเงินและงบประมาณ ข้อมูลบุคลากร ข้อมูลทรัพยากร ข้อมูลสถิติต่าง ๆ ของกระทรวงสาธารณสุข ข้อมูลงานสาธารณสุขมูลฐาน ข้อมูลพื้นฐานต่าง ๆ เช่น จปฐ., แบบสำรวจการมีหลักประกันสุขภาพของประชาชน, บัญชี 1-6 (บัญชีข้อมูลพื้นฐานในระดับสถานีอนามัย)

ผู้วิจัยได้มองเห็นความสำคัญว่า ในปัจจุบันการพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารโดยนำ เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ มาใช้เริ่มมีความจำเป็น และควรที่จะมีการพัฒนาหรือศึกษาอย่างมีรูปแบบ เพราะการพัฒนาระบบเครือข่ายการสื่อสารข้อมูลด้วยระบบคอมพิวเตอร์ หากไม่คำนึงถึงการใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ การประหยัดงบประมาณ และการพัฒนาศักยภาพซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญ ที่จะดูแลระบบตลอดจนการบำรุงรักษา เครื่องไมโครคอมพิวเตอร์ในขณะที่มีการใช้งาน โดยบุคลากรที่มีความรู้และทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติงานคงจะทำให้กระทรวงสาธารณสุข ต้องใช้งบประมาณการลงทุนหลายร้อยล้านบาทอย่างไม่เกิดประสิทธิภาพเท่าที่ควร เพราะขาดความเข้าใจและประเมินผลว่า คนในระบบมีศักยภาพอย่างไร ? คนในระบบมีความเข้าใจระบบงานอย่างไร ? คนในระบบจะพัฒนาระบบงานอย่างไร ? จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงเลือกศึกษา ความรู้ ทัศนคติ และการใช้งานไมโครคอมพิวเตอร์ ต่อระบบข้อมูลข่าวสารสาธารณสุขของเจ้าหน้าที่สถานีอนามัย จังหวัดลพบุรี เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการวางแผน และพัฒนางานต่อไป

คำถามของการวิจัย (Research questions)

1. เจ้าหน้าที่สถานีนอนามิธ มีความรู้เรื่อง Microcomputer (Hardware & DOS) ^{ขั้น}พื้นฐาน และระบบข้อมูลข่าวสารสาธารณสุข เป็นอย่างไร
2. เจ้าหน้าที่สถานีนอนามิธ มีทัศนคติต่อการนำ Microcomputer มาใช้ในระบบข้อมูลข่าวสารสาธารณสุข ระดับสถานีนอนามิธ เป็นอย่างไร
3. เจ้าหน้าที่สถานีนอนามิธ มีการใช้งาน Microcomputer (Hardware & Software) โดยทั่วไป และต่อระบบข้อมูลข่าวสารสาธารณสุข เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Objectives)

วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อศึกษา ความรู้ ทัศนคติ และการใช้งาน Microcomputer ต่อระบบข้อมูลข่าวสารสาธารณสุข ของเจ้าหน้าที่สถานีนอนามิธ ในจังหวัดลพบุรี

วัตถุประสงค์เฉพาะ

1. เพื่อศึกษาความรู้เรื่อง Microcomputer (Hardware & DOS) ^{ขั้น}พื้นฐาน และระบบข้อมูลข่าวสารสาธารณสุข ของเจ้าหน้าที่สถานีนอนามิธ ในจังหวัดลพบุรี
2. เพื่อศึกษาทัศนคติ ต่อการนำ Microcomputer มาใช้ในระบบข้อมูลข่าวสารสาธารณสุข ระดับสถานีนอนามิธ ในจังหวัดลพบุรี
3. เพื่อศึกษาการใช้งาน Microcomputer (Hardware & Software) โดยทั่วไปและต่อระบบข้อมูลข่าวสารสาธารณสุข ของเจ้าหน้าที่สถานีนอนามิธ ในจังหวัดลพบุรี

สมมติฐานการวิจัย (Hypothesis)

1. เจ้าหน้าที่สถานอนามัย ที่มีลักษณะตัวแปรที่แตกต่างกันจะมีความรู้เรื่อง Microcomputer (Hardware & DOS) พื้นพื้นฐาน และระบบข้อมูลข่าวสารสาธารณสุข ที่ไม่แตกต่างกัน
2. เจ้าหน้าที่สถานอนามัย ที่มีลักษณะตัวแปรที่แตกต่างกัน จะมีทัศนคติต่อการนำ Microcomputer มาใช้ในระบบข้อมูลข่าวสารสาธารณสุขระดับสถานอนามัย ที่ไม่แตกต่างกัน
3. เจ้าหน้าที่สถานอนามัย ที่มีลักษณะตัวแปรที่แตกต่างกัน จะมีการใช้งาน Microcomputer (Hardware & Software) ทั่วไป และต่อระบบข้อมูลข่าวสารสาธารณสุข ที่ไม่แตกต่างกัน

ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย (Expected benefit and application)

1. เพื่อการวางแผนพัฒนาบุคลากร และการพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารสาธารณสุข ให้เกิดประสิทธิภาพต่อไป
2. เพื่อเป็นแนวทางในการใช้เทคโนโลยีไมโครคอมพิวเตอร์ ให้เหมาะสมกับงาน และความต้องการของบุคลากร ในระดับสถานอนามัยต่อไป
3. เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาในด้าน ความรู้ ทัศนคติ และการใช้งาน Microcomputer เพื่อการพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารสาธารณสุข ของเจ้าหน้าที่สถานอนามัย ต่อไป

ตัวแปร (Variables)

ตัวแปรอิสระ (Independent Variables)

- ลักษณะทางด้านประชากร ได้แก่ อายุ เพศ
- ลักษณะทางด้านสังคม ได้แก่ ระดับการศึกษา (ก่อนปฏิบัติราชการและการศึกษาในปัจจุบัน) ตำแหน่งหน้าที่ที่รับผิดชอบในปัจจุบัน (หัวหน้าสถานอนามัยและผู้ปฏิบัติงาน)
- ปัจจัยสนับสนุน ได้แก่ ระยะเวลาในการปฏิบัติราชการ การผ่านการอบรมคอมพิวเตอร์

ตัวแปรตาม (Dependent Variables)

ความรู้เรื่อง Microcomputer (Hardware & DOS) พื้นพื้นฐาน และระบบข้อมูลข่าวสารสาธารณสุข ของเจ้าหน้าที่สถานอนามัย ในจังหวัดชลบุรี

ทัศนคติ ต่อการนำ Microcomputer มาใช้ในระบบข้อมูลข่าวสารสาธาณสุข ระดับ
สถานีนามือ ของเจ้าหน้าที่สถานีนามือ ในจังหวัดลพบุรี

การใช้งาน Microcomputer (Hardware & Software) โดยทั่วไป และต่อระบบข้อมูล
ข่าวสารสาธาณสุข ของเจ้าหน้าที่สถานีนามือ ในจังหวัดลพบุรี

วิธีการหรือสิ่งแทรกแซง (Extraneous Variables)

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา จึงไม่มีวิธีการหรือสิ่งแทรกแซง

การให้คำนิยามในเชิงปฏิบัติที่จะใช้ในการวิจัย (Operational Definition)

ความรู้ หมายถึง ความรู้ของเจ้าหน้าที่สถานีนามือ ในเรื่อง Microcomputer
(Hardware & DOS) ขึ้นพื้นฐาน และระบบข้อมูลข่าวสารสาธาณสุข ในระดับของความเข้าใจ (Com-
prehension) โดยสามารถเปรียบเทียบความคิดเห็น ๗ จากคำถามและคำตอบเพื่อเลือกคำตอบที่ถูกต้อง

การใช้งาน หมายถึง การใช้งาน Microcomputer (Hardware & Software) ที่ทั่วไป
และในส่วนที่เกี่ยวข้องกับระบบข้อมูลข่าวสารสาธาณสุข

ทัศนคติ หมายถึง ความรู้สึกประเมินค่า ดี-ไม่ดี การประเมินความรู้สึก ชอบ-ไม่ชอบ
เห็นด้วย-หรือไม่เห็นด้วย ต่อการนำ Microcomputer มาใช้ในระบบข้อมูลข่าวสารสาธาณสุขระดับ
สถานีนามือ ในเขตจังหวัดลพบุรี

เจ้าหน้าที่สถานีนามือ หมายถึง เจ้าหน้าที่สาธาณสุข ผู้ปฏิบัติงานประจำสถานีนามือใน
ตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่ง ดังนี้คือ เจ้าหน้าที่บริหารงานสาธาณสุข(หัวหน้าสถานีนามือ), นักวิชาการสา
ธาณสุข, พยาบาล, เจ้าหน้าที่งานสาธาณสุขชุมชน และทันตภิบาล

พนักงานอนามือ หมายถึง ผู้ที่จบในหลักสูตรนักเรียนสาขาภิบาล ก่อนปี พ.ศ.2500 หรือผู้ที่จบ
ในหลักสูตรพนักงานอนามือ โดยรับผู้ที่จบ ม.ศ.3 ใช้ระยะเวลาเรียน 1 ปี และต่อมาใน พ.ศ.2521
ได้ปรับหลักสูตรเป็น 2 ปี เรียกชื่อใหม่เป็นหลักสูตรเจ้าหน้าที่สาธาณสุข หรือผู้ที่จบในหลักสูตร
เจ้าหน้าที่งานสาธาณสุข หลังปี พ.ศ.2525 โดยรับผู้จบ ม.6(ม.ศ.5เดิม)ใช้ระยะเวลาเรียน 2 ปี^(๑)

ผดุงครรภ์ หมายถึง ผู้ที่จบในหลักสูตรผดุงครรภ์ชั้น 2 โดยใช้เวลาเรียน 1 ปี (เดิม)
หรือ 1 ปี 6 เดือน (ปรับปรุงใหม่) หรือผู้ที่จบในหลักสูตรประกาศนียบัตรการพยาบาลและการผดุงครรภ์
(ระดับต้น) โดยใช้เวลาเรียน 2 ปี^(๑)

พยาบาลวิชาชีพ (ปริญญาตรี) หมายถึง ผู้ที่จบในหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ โดยใช้เวลาเรียน 4 ปี

พยาบาลระดับต้น หรือพยาบาลเทคนิค หมายถึง ผู้ที่จบในหลักสูตร พยาบาลศาสตร์และหลักสูตรที่ โดยใช้เวลาเรียน 2 ปี

สถานื่อนามัย หมายถึง สถานบริการสาธารณสุขของรัฐในระดับตำบล ซึ่งอาจจะตั้งอยู่ในระดับตำบลหรือหมู่บ้าน ที่มีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขปฏิบัติงานประจำ

วุฒิการศึกษาก่อนปฏิบัติราชการ หมายถึง ระดับการศึกษาสูงสุดของเจ้าหน้าที่สถานื่อนามัยเมื่อมาปฏิบัติงานครั้งแรก ซึ่งประกอบด้วย เจ้าหน้าที่งานอนามัย หลักสูตรที่ เจ้าหน้าที่งานสาธารณสุขชุมชน พยาบาลเทคนิค อื่น ๆ

วุฒิการศึกษาในปัจจุบัน หมายถึง ระดับการศึกษาในปัจจุบันที่ต่อเนื่องจากวุฒิเดิม เช่น ปริญญาตรีสาธารณสุขศาสตร์

ระบบคอมพิวเตอร์ (Computer Systems) หมายถึง กลุ่มของเครื่องจักรและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่รวมตัวเข้าด้วยกัน โดยร่วมกันประมวลผลข้อมูล เพื่อให้ได้ข่าวสารตรงตามที่ต้องการ แล้วส่งผลลัพธ์ที่ได้จากการประมวลผลนั้น ๆ ให้กับผู้ใช้งาน

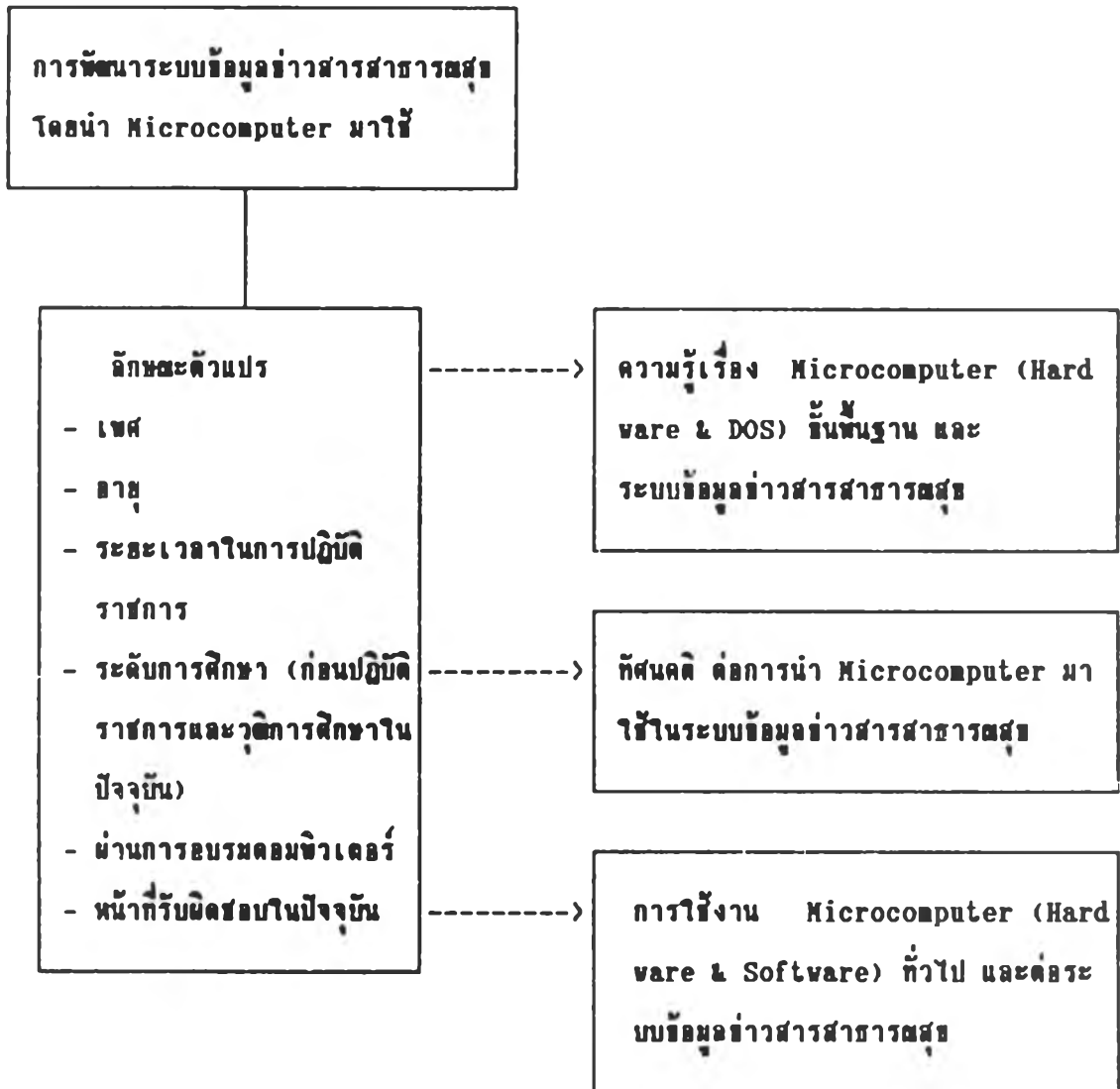
ฮาร์ดแวร์ (Hardware) หมายถึง เครื่องคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ประกอบอื่น ๆ ที่ช่วยในการทำงานของระบบคอมพิวเตอร์

ซอฟต์แวร์ (Software) หมายถึง ชุดของคำสั่ง หรือโปรแกรม (Set of Instruction or Programs) ที่ถูกเขียนขึ้นเพื่อสั่งให้คอมพิวเตอร์ ทำงานตามคำสั่งนั้น ๆ

ระยะเวลาในการปฏิบัติราชการ หมายถึง ระยะเวลาที่เจ้าหน้าที่สถานื่อนามัย ปฏิบัติราชการทั้งหมดตั้งแต่บรรจุเข้าปฏิบัติราชการในกระทรวงสาธารณสุข นับระยะเวลาเป็นปี

การอบรม Microcomputer หมายถึง การอบรมในหลักสูตรที่ กระทรวงสาธารณสุข, สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด, สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ, โรงพยาบาล เป็นผู้จัด หรือสถานศึกษา หรือหน่วยงานรัฐบาลอื่น ๆ จัดขึ้น หรือการอบรมในหลักสูตรของภาคเอกชน ที่ไม่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรของทางรัฐบาล

กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)

ข้อตกลงเบื้องต้น (Assumption)

1. เจ้าหน้าที่สถานีอนามัยทุกคน ตอบแบบสอบถามด้วยความสามารถของตนอย่างแท้จริง
2. วัน เวลาที่ตอบแบบสอบถามที่ต่างกัน ในช่วงที่เก็บข้อมูล ไม่มีผลทำให้คำตอบแตกต่างกัน

ปัญหาจริยธรรม (Ethical Considerations)

การศึกษาวิจัยนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงพรรณนา ไม่ได้ใส่สิ่งทดลองหรือวิธีการใด ๆ ให้กับกลุ่มศึกษาและข้อมูลที่ได้ ผู้วิจัยจะเก็บเป็นความลับ จึงคาดว่าจะไม่มีปัญหาทางจริยธรรม

ข้อจำกัดในการวิจัย (Limitation)

ผลที่ได้จากการศึกษานี้ เป็นผลการศึกษาเฉพาะเจ้าหน้าที่สถานีอนามัย ในจังหวัดลพบุรีเท่านั้น